

Prikazi knjiga

Dr Mirjana Prebeg-Vilke: UVOD U GLOTODIDAKTIKU

Školska knjiga, Zagreb 1977.

»Uvod u glotodidaktiku« s podnaslovom »Teorija nastave stranih jezika s posebnim obzirom na engleski jezik« Mirjane Prebeg-Vilke opsežno je djelo s područja znanstvene teorije o nastavi stranih jezika. Djelo takve prirode nedostajalo je na ovom znanstvenom području, jer je teško zamisliti ozbiljniji razvoj teorije nastave stranih jezika bez čvrste teoretske baze. Na osnovi pak takve baze možemo se nadati daljem napretku i prakse i teorije na području nastave stranih jezika.

Knjiga »Uvod u glotodidaktiku« sastoji se od tri dijela: prvi dio daje historijski pregled razvoja znanstvenih teorija i nastavnih metoda na području nastave stranih jezika, a to znači razdoblje prije reforme, samu reformu i razdoblje poslije reforme učenja stranih jezika; drugi dio prikazuje nastavu stranih jezika kod nas, a treći dio knjige je teoretski pristup nastavi stranih jezika, obrazloženje i definiranje terminologije, kao i uspostavljanje odnosa između principa opće didaktike i principa glotodidaktike. Na kraju knjige autorica je dodala i vrlo iscrpnu bibliografiju djela s područja teorije i prakse nastave stranih jezika.

Pokušat ćemo detaljnije prikazati pojedine dijelove knjige. **Njezin prvi dio** nosi naslov »Znanstvene teorije i nastavne metode«. Ovo vrlo opsežno poglavlje podijeljeno je vremenski na doba prije reforme u učenju stranih jezika, na doba reforme koja je nastala pod utjecajem prodora raznih teorija u nastavu stranih jezika, te na novije doba i kretanja u nastavi stranih jezika. Prikazana su dostignuća znanosti, posebno na području lingvistike i psihologije, koja su najviše utjecala na razvoj nastavnih metoda i tehnika rada u posljednjih stotinu godina u Evropi i u Sjedinjenim Državama.

Izbor prikaza metoda izvršen je prema načelu da se čitateljima omogući detaljnije upoznavanje s onim metodama i tehnikama rada koje su ostavile značajan utjecaj na razvoj suvremenih metoda učenja stranih jezika. Tako su de-

taljno opisana istraživanja i ideje nekih teoretičara nastave stranih jezika čije stavove poznamo tek djelomično, iz posrednih prikaza u različitim stručnim publikacijama. To se odnosi na cjelovite prikaze stavova i principa François Gouina, kao i na postavke Wilhelma Viëtora te na ulogu fonetike u reformi nastave. Slijedi iscrpan prikaz stavova lingvиста Henry Sweeta, koji je postao začetnikom novog reformatorskog pokreta, odnosno direktne metode. Prikazan je i Oto Jespersen i njegove zasluge za razvoj nastave stranih jezika, naročito njegove ideje o važnosti interesa učenika te o uspostavljanju komunikacije kroz učenje stranih jezika.

Kroz vrol lijep i iscrpan prikaz teoretskih pravaca lingvistike i psihologije čitatelji su dobili uvid u sva značajnija kretanja prije i poslije II svjetskog rata. Detaljno je prikazan prodor strukturalizma u nastavu stranih jezika, ideje Franza Boasa, utjecaj dostignuća antropološke lingvistike na razvoj lingvistike, ideje Edwarda Sapira i, dakako, Leonarda Bloomfielda. Opisani su jezični tečajevi za vrijeme rata u Sjedinjenim Državama, kao i razdoblje nakon rata, napose u svjetlu utjecaja Bloomfieldovih ideja na metode u nastavi stranih jezika pedesetih godina. Prikazan je, dalje, i utjecaj de Saussureovih ideja na učenje stranih jezika, kao i razvoj audiovizuelne i audiolingvalne metode. Važno mjesto na listi utjecaja na razvoj metoda u nastavi stranih jezika imao je i razvoj psihologije: prikazana su gledišta biheviorista, njihova najeminentnijeg predstavnika B. F. Skinnera i njegov utjecaj na razvoj ideje o programiranom učenju.

Osobito mjesto u tom historijskom prikazu pripalo je i opisu nove lingvističke ere te utjecaju novijih lingvističkih ideja i dostignuća na nastavu stranih jezika. Prikazano je značenje Noama Chomskog, razvoj psiholingvistike, značenje radova Erica Lenneberga na analizi sposobnosti usvajanja jezika. Prikazan je zatim i razvoj novijih disciplina: kontrastivne analize, sociolingvistike, kao i pojava primijenjene lingvistike kao teorije.

Vrlo zanimljiv dio prvog poglavlja je dio posvećen inovacijama u nastavi stranih jezika, kao npr. Titoneov psiholingvistički model učenja stranog jezika, Sternov opći model učenja stranog jezika, funkcionalni pristup organizaciji jezičnog materijala Davida Wilkinsa, kao i neke nove metode u SAD, poput "Silent Way" i "Community Language

Learning". Po prvi put čitatelji će dobiti cjelovit prikaz svih tih inovacija na jednom mjestu, i to neposrednim putem.

Prvo poglavlje završava prikazom metodologije istraživačkog rada u nastavi stranih jezika, koja je rezultirala novim spoznajama s područja teorije i prakse. Autorica se osvrće na longitudinalno promatranje, eksperiment, testove, neke projekte u nastavi, na analizu pogrešaka u okviru kontrastivne analize, kao i ispitivanje motivacije. Time prvo poglavlje predstavlja zaokruženu cjelinu, koja čitatelju treba da dade uvid u historijski razvoj teorije i prakse nastave stranih jezika u svijetu i djelomično kod nas, i to do današnjih dana.

Drugi dio knjige nosi naslov »Nastava engleskog jezika u nas«, a obuhvaća razdoblje prije i poslije II svjetskog rata. Autorica opisuje pravce i težnje u nastavi engleskog jezika kod nas, a opisom rada trojice istaknutih nastavnika s našeg područja, A. Lochmera, N. Wickerhauser i V. Dukata, njihovo je ime otrgnuto od zaborava.

Period poslije II svjetskog rata, dakle vrijeme kad je nastava stranih jezika kod nas dobila zaista važno mjesto, obrađeno je vrlo detaljno. Obraden je prodor strukturalizma, razvoj tečajeva engleskog jezika, razvoj audiovizuelne globalno-strukturalne metode. Opisane su teoretske formulacije P. Guberine i P. Rivenca, opis tečajeva AVGS metode, odnos te strukturalističke metode i novijih metoda. Napose je opisan Jugoslavenski hrvatsko-srpski-engleski projekt kontrastivne analize pod vodstvom Rudolfa Filipovića te utjecaj dostignuća tog još nedovršenog projekta na nastavu engleskog jezika. Poglavlje završava pregledom nastave stranih jezika posljednjih godina, čime knjiga dobiva i na aktualnosti.

Treći dio knjige — »O glotodidaktici« — teoretske je prirode, pa je kao takav nadasve važan u pogledu određivanja pravog mjesta i uloge znanstvenog pristupa nastavi stranih jezika.

Autorica najprije vrlo opširno obrađuje terminologiju glotodidaktike, njezin inventar, kao i odnos prema četiri srodne discipline: lingvistici, psihologiji, sociologiji i pedagogiji. Obradeni su termini glotodidaktike: pristup, metoda, tehnika rada, vrste pristupa nastavi stranih jezika: oralni, integrirani, multimedijски i funkcionalni pristup.

Najvažniji dio trećeg poglavlja svakako su prikazani principi glotodidaktike i njihov odnos prema principima opće didaktike. Tako se govori o primjerenosti nastave učenikovoj dobi, o individualizaciji nastave, socijalizaciji nastave, korištenju postojećeg interesa i razvijanje novih interesa, o nastavnikovu rukovođenju nastavom, o doživljaju, svjesnoj aktivnosti, povezanosti nastave sa životom, povezanosti teorije s praksom, o sistematičnosti i postupnosti, zornosti, ekonomičnosti i trajnosti. Napose je koristan onaj dio koji se odnosi na definiranje koncepata i ciljeva nastave stranih jezika kod nas, kao i definiranje osnova na kojima bi trebao da se temelji proces učenja stranih jezika u našem sadašnjem školskom sistemu. Na taj način su glotodidaktika i njezino značenje za razvoj znanstvenog pristupa nastavi stranih jezika logično uklopljeni u naš odgojno-obrazovni sustav, koji se temelji na potrebama i specifičnostima našeg društvenog i govornog područja.

»Uvod u glotodidaktiku« je knjiga koja će svoju publiku dobiti u stručnjacima za nastavu stranih jezika, u učionicima ili izvan nje, u studentima filoloških grupa koji se spremaju za nastavničko zvanje, kao i u svima zainteresiranima za nastavu stranih jezika uopće. Privlačnost ove knjige sastoji se u njezinoj sistematičnosti, kritičkom stavu autorice prema utjecaju raznih znanstvenih teorija na nastavu stranih jezika, a s posebnim obzirom na razvoj metoda u nastavi stranih jezika kod nas, u aktualnosti knjige s obzirom na vremenski aspekt, kao i na aktualnost knjige s obzirom na stavove u vezi s nastavom stranih jezika na našem terenu. Naročitu vrijednost knjige čini njezin treći dio, tj. definiranje područja glotodidaktike, te isticanje razlike u biti nastavnog procesa u nastavi stranih jezika nasuprot nastavi drugih predmeta. Time je glotodidaktika dobila svoje autonomno mjesto s obzirom na srodne discipline, napose u odnosu prema općoj didaktici. Iako se većina materijala odnosi na govorno područje engleskog jezika, o čemu govori i podnaslov knjige, prikaz znanstvenih teorija i njihova utjecaja na metode nastave stranih jezika, kao i teoretske postavke glotodidaktike predstavljaju interesantan materijal za sve zainteresirane za nastavu stranih jezika.

Mr Jasna Bilinić-Zubak

O rječniku »DICTIONNAIRE DE DIDACTIQUE DES LANGUES«
u nakladi izdavačke kuće
HACHETTE, 1976.

Rječnik »DICTIONNAIRE DE DIDACTIQUE DES LANGUES« djelo je dvadesetak autora, koji su izradili pojedine članke, međutim samo se dva autora navode kao koordinatori cjelokupnog teksta. To su R. GALISSON sa Sorbone (U. E. R. Etudes françaises pour l'étranger) i D. COSTE iz C. R. E. D. I. F.-a (Centre de Recherche et d'Etude pour la Diffusion du français). Članci nisu potpisani, a koordinatori objašnjavaju u predgovoru da je to zato što su oni sami bili primorani vrlo često pretopiti već razrađene definicije i prikaze autora da bi djelo steklo potrebnu ujednačenost i, kako kažu, »leksikografsku fakturu«. Popis koautora na početku rječnika sadržava međutim, podatke o područjima na kojima su pojedini autori surađivali. Autori ovog rječnika većinom su nastavnici francuskog jezika kao stranog jezika, no isto tako posjeduju veliko iskustvo i u nastavi francuskog kao materinskog jezika.

U predgovoru se kaže da su autori najprije namjeravali nasloviti taj rječnik kao »Dictionnaire de linguistique appliquée et de méthodologie de l'enseignement des langues«. Ubrzo su se, međutim, složili da taj u stvari eksplikativni naslov zamijene terminom koji će uključivati oba pojma, zapravo, međusobno povezana i solidarna, a što će u naslovu, zbog kratkoće termina, biti povoljnije. Tako su se opredijelili za termin »didactique« i dobili naslov koji omogućuje stvaranje praktične kraticе DDL, kojom ćemo se i mi koristiti u daljnjem tekstu.

Rječnik je namijenjen svima onima koji se zanimaju za nastavu jezika, i materinskog i stranih jezika, studentima lingvistike, nastavnici jezika, metodičarima, animatorima i pedagoškim savjetnicima (od osnovnih škola do fakulteta), a isto tako i autorima nastavnih materijala i udžbenika za nastavu jezika.

DDL sadržava otprilike 1000 natuknica, od kojih 4/5 imaju autonomne definicije, dok se kod ostalih upućuje na osnovne članke (articles-souches). Za rječničku građu poslužio je korpus načinjen od radova i članaka koji se odnose na teoriju i praksu nastave jezika. Terminologija koja bi bila specifična za

didaktiku jezika čini samo mali dio značenjskih jedinica. Ono bitno odnosi se na područja kao što su lingvistika, psihologija, sociologija, pedagogija, tj. discipline čije istraživačko područje djelomično pokriva područje didaktike jezika. Kako je didaktika s tim raznim znanostima povezana odnosima koji se ne svode na čistu posudbu, već pretpostavljaju izvjesnu selekciju i drukčiju interpretaciju, mnogi će koncepti koji se odnose na nastavu jezika biti specifično obojeni.

Naravno da područje lingvistike zauzima najšire mjesto u ovom rječniku. Poznato je koliko je primijanjena lingvistika pridonijela oživljavanju nastave jezika, no ona je heterogena te ju je potrebno ponovno definirati jer su teoretske struje koje je napajaju veoma raznolike. Lingvistika, bila ona strukturalna, funkcionalna, generativno-transformacijska, uvijek ima svoju riječ u didaktici, no vrlo je važno točno pojmovno razgraničiti što pripada jednom, a što drugom području. Kako u modernoj lingvistici postoji velika neujednačenost u terminima, autori vrlo sistematično kroz cijeli rječnik točno razgraničavaju što isti termin znači za pojedini lingvistički smjer ili školu, a zatim objašnjavaju njegovo značenje, ako se pojavljuje u nekoj drugoj znanosti.

Kako se služiti tim rječnikom? U većini slučajeva korisnik rječnika naći će uz natuknicu odgovarajuću definiciju i objašnjenje. Na kraju članka on se upućuje na termine koji mu mogu pomoći da upotpuni smisao traženog pojma. Uzmimo na pr. natuknicu **pedagogie**. Naći ćemo najprije dvojako objašnjenje, a zatim smo na kraju članka upućeni na pojmove **methodologie** i **didactique**. Događa se također da ispod natuknice ne stoji objašnjenje, već samo upuća na drugi pojam. Na primjer, **micro-conversation** upućuje nas na **dialogue**.

Mislimo da bi bilo korisno objasniti što termin **didactique** znači za autore rječnika, to više što on nije prvobitno bio predviđen da figurira u naslovu. Pogledamo li najprije u »Petit Robert«, vidjet ćemo da »didactique« postoji samo kao pridjev u značenju »onaj koji ima cilj da poučava, te koji je vezan za nastavu«. U DDL-u »didactique« je imenica ženskog roda. Članak tumači da je to jedan od najkontroverznijih termina i nije jednako shvaćen i upotrebljavan u terminologiji raznih zemalja koje čine frankofono područje. U

Belgiji je npr. sinonim za pedagogiju. U Francuskoj, gdje je taj rječnik nastao, »didactique des langues« ide u dva smjera:

- odnosi se na metodiku nastave jezika, pa je tako jedna komplementarna disciplina primijenjene lingvistike;
- odnosi se na primijenjenu lingvistiku, tj. disciplinu koja obuhvaća cjelokupnost znanstvenih pristupa nastavi jezika i čini mjesto sinteze između različitih doprinosa lingvistike, psihologije, sociologije, pedagogije.

Autori to prikazuju ovom shemom:
linguistique
psychologie
sociologie
pédagogie 1

didactique des langues

méthodologie 1
méthode 1
pédagogie 2
procédés
techniques
classe

Naravno, na kraju članka upućeni smo na natuknice *appliquée* (linguistique), *méthodologie*, *pédagogie*, *procédé*, *technique* 1.

Pogledamo li tumačenje za *linguistique appliquée*, uočavamo da autore najviše zanima lingvistika primijenjena na nastavu jezika. Smatraju da je to novija disciplina, koja traži svoj put na raskršću mnogo starijih disciplina; s jedne strane »čiste« lingvistike, a s druge nastave jezika. Između teorije i potreba primjena je neophodna. Lingvistika primijenjena na nastavu jezika odgovara na pitanje »što poučavati?«; u kompetenciju metodike spada međutim odgovor na pitanje »kako poučavati?«. Metodika pedagoški uobličuje materijale koje joj pruža primijenjena lingvistika, izrađuje metode, udžbenike i priručnike. Mogli bismo jednostavno reći da je objema disciplinama predmet proučavanja zajednički, tj. jezik, no ciljevi su nužno drugačiji. Lingvistika pokazuje kako jezik funkcionira, a metodika ga »čini« da funkcionira. Primijenjena je

* Brojevi 1 i 2 u shemi odnose se na specifičan smisao tih riječi obrađen u respektivnim člancima.

lingvistika, dakle, neophodna veza između teorije i prakse.

Prikazom tih definicija ograničili smo na neki način područja koja su u ovom rječniku zastupljena. Vrlo je lako uočiti da se dvojnost što je po mišljenju autora sadržava termin »didactique« provlači sistematski kroz cijeli rječnik.

Već smo napomenuli da moderna lingvistika obiluje neujednačenošću termina. Želi li npr. praktičar jezika, koji se ne bavi intenzivno teoretskim proučavanjem lingvistike, saznati što znači neki lingvistički termin, vrlo lako može u DDL-u naći zadovoljavajuću odgovor. Uzmimo npr. pojam *structuralisme*. U prvom redu nalazi definiciju koju je 1968. dao PIAGET. Autori rječnika nisu, dakle, parafrazirali definiciju, već daju originalno tumačenje tog lingvиста. Neposredno nakon definicije upućuju nas na termin *systeme*, a zatim obrađuju sam termin s obzirom na razne varijante koje se nalaze unutar te etikete. Tako razlikuju »evropski strukturalizam«, koji osim Saussureovih učenika i praškog lingvističkog kruga uključuje i dvije važne škole: glosematiku Hjelm-sleva i funkcionalizam Martineta, te posebno mjesto daju učenju Guillaumea. Naravno, uz svaku školu i ime lingvиста nalazi se odgovarajuća definicija za njihovo poimanje strukturalizma. Korisnik se upućuje na najvažnija djela tih autora. U tumačenju se uvijek napose ističe terminologija svojstvena jednom smjeru ili autoru, što omogućava korisniku da razradi područje interesa konzultiranjem druge definicije. Zanima li nas npr. da saznamo što je Jakobsonov *binarisme* ili pak Martinetova *double articulation*, potražiti ćemo podatke u respektivnim člancima. Potpuno je isti postupak za »američki strukturalizam« tipa Bloomfielda i Harrisa, gdje susrećemo pojam *distributionnalisme*, uz napomenu da je poseban članak posvećen toj lingvističkoj metodi. Članak o strukturalizmu završava prikazom lingvističke koncepcije Chomskoga, uz uputu na članak o »generativno-transformacijskoj gramatici«, koji daje još detaljniji prikaz.

Napomenuli smo da razmjerno manji dio rječnika čini terminologija s područja metodike. Ovdje treba napomenuti da je za nastavnika jezika neobično korisno što uz definiciju termina postoji i primjedba (*remarque*), u kojoj se daje ocjena, bilo pozitivna, bilo kritička, kad se i ako se radi o nekoj nastavnoj metodi ili tehnici, koja je, recimo, doživjela svoju euforičnu epohu, a zatim

se pokazala da ne može dati odgovor na sva pitanja u nastavi stranog jezika, već da treba i mora biti samo jedna od mnogih te da je treba pametno koristiti. Evo kako izgleda npr. definicija termina **méthode structurale**: nastavna metoda za učenje živih jezika, koja daje prednost sintaktičkim strukturama — što je u opreci s tradicionalnom metodom koja daje prednost izoliranim riječima. Objašnjava se zatim **exercice structural** zamišljen tako da jednom stimulusu odgovara u principu jedan odgovor. Naravno, sve je to razrađeno mnogo detaljnije nego što to mi ovdje izlažemo, ali bitno je da autori iznose da je ta metoda, kojoj je osnova behavioristička koncepcija jezika, doživjela oštre kritike. Autori, naravno, iznose i razloge. Jedan od temeljnih prigovora jest da je refleks zamijenio razmišljanje. Ukoliko korisnik želi osvijetliti taj problem sa svih mogućih strana, na kraju članka upućen je na: **pattern, drill, substitution, transformation, ré-emploi, behaviorisme, conditionnement, stimulus**.

Primjedbe (remarques), osim toga što daju ocjenu, vrlo često daju dodatne korisne podatke. Navode točnu bibliografiju objavljenih radova u kojima se tretira navedeni problem, pa će tako korisnik DDL-a vrlo ekonomično doći do informacija koje mu mogu biti od velike pomoći. Pogledajmo jedan primjer! Natuknica **dialogue** detaljno se objašnjava, s obzirom na važnost što je dijalog ima danas u nastavi stranih jezika. U primjedbi se korisnik upućuje na dva članka objavljena u časopisu «Le Français dans le monde»; označeni su autori odgovarajućih članaka, kao i brojevi časopisa. Korist takvog prikaza neobično je velika jer nam ušteduje mnogo truda i vremena.

Kao nastavnika jezika zanimalo me što autori kažu o jezičnoj **normi** i normativnom pristupu učenju jezika. Normativni ili preskriptivni stav u učenju jezika, kaže se u komentaru, sastoji se u tome da se odabere jedan nivo jezika (le niveau du «bon usage»), i to ne prema lingvističkim, već prema socijalno-kulturnim kriterijima. Taj se nivo nameće na uštrb svih drugih. Usprkos kritikama, taj stav i dalje vrši utjecaj u nastavi francuskog jezika, bilo kao materinskog ili pak stranog jezika. Profesor jezika zauzima normativan stav, ako uočava i ispravlja neposredno i sistematski sve pogreške učenika u ime jedne norme. Taj se stav danas smatra

pejorativnim. Pod utjecajem moderne lingvistike metodičari i pedagozi uvode deskriptivnu i objektivnu normu, koja nastoji zamijeniti socijalno-kulturnu normu. Od »estetske norme« nastaje »funkcionalna norma«. Mnogi metodičari smatraju danas da ima toliko normi koliko i upotreba, tj. koliko je govornih registara. Zaključak je članka da unatoč svim diskusijama oko norme, sam pojam nije postao mnogo jasniji. Čini nam se da je to doista tako i da, nažalost, nastavnik jezika ostaje i dalje u nedoumici koji i kakav jezik treba poučavati. Preskriptivni stav »dites ceci, ne dites pas cela« osuđen je, riječ »faute« poprimila je pogrdu notu i smatra se da je treba izbjegavati u situaciji lingvističkog naukovanja, te da je treba zamijeniti riječju »erreur« ili »inadéquation«, da bi se označile povrede sistema. Iz svega ovoga možemo zaključiti da taj problem zahtijeva još mnogo objašnjenja.

Korist ovog priručnika neosporna je. Zamišljen ovako kakav jest, DDL se može smatrati vodičem kroz lingvističku i nastavnu terminologiju. Autori misle da on nije samo koristan instrument kojim se služimo, dakle ne samo »machine-outil«, već da je ujedno i »machine de guerre«, tj. neka vrsta poticaja koja će poslužiti za razvijanje novih spoznaja u domeni koju on obrađuje. Prikazujući područje u kojem se praksa i teorija međusobno prožimaju, upotpunjuju ili su katkad u kontradikciji, DDL ima za ambiciju da stvori, ili da bar razgraniči novu i originalnu disciplinu. DDL se ne zadovoljava time da registrira podatke i pojave, već ih strukturira, daje njihovu sintezu i vrijednosni sud. Taj vrijednosni komentar koji je sadržan u primjedbama na kraju članaka jest jedna od najvećih kvaliteta ovog priručnika. DDL je vrlo pregledan priručnik, jer svakoj natuknici odgovara jedan članak, što nam omogućava da se u njemu vrlo brzo i spretno snalazimo. Rječnik je, međutim, pisan vrlo stručno, tj. za obavještenu publiku i zahtijeva u nekim slučajevima veliku koncentraciju prilikom konzultiranja. Uvjereni smo da će svaki jezički stručnjak u njemu naći odgovore koji ga mogu globalno zadovoljiti; a ukoliko želi preciznije odgovore, naći će u DDL-u uputu na one znanstvene i stručne radove koji mu mogu biti od koristi i upotpuniti njegovu informaciju.

Branka Fabečić-Horvatić

Darinka Celmić:
A COURSE OF SPOKEN
ENGLISH 2,

udžbenik engleskog jezika za II razred srednjih škola, šesta godina učenja, IV (1. promijenjeno) izdanje. Školska knjiga, Zagreb, 1977, str. 205.

Broj prikaza udžbenika stranih jezika i drugih oblika nastavnog materijala ne odgovara intenzivnoj izdavačkoj delatnosti u ovoj oblasti kod nas. Mnogo više udžbenika se objavljuje nego što se, bar u nekoliko redaka, piše o njima. Ne želimo da analizujemo ovu pojavu niti da govorimo o važnosti prikaza uopšte, posebno udžbenika; umesto toga istakli bismo nužnost objavljivanja prikaza i beležaka o novim udžbenicima, a istovremeno bismo hteli da istaknemo teškoću izbora onda kad se odlučimo da pišemo prikaz. Budući da prikaza ima malo, knjige o kojima se piše trebalo bi da budu ili izuzetno loše (da bi se sprečio njihov loš uticaj) ili bi trebalo da nose dobra obeležja koja ih izdvajaju od mase sličnih knjiga. Nas je na pisanje ovog kraćeg prikaza navelo ovo poslednje: svežina pristupa, način izlaganja jezičke građe, njen raspored, fleksibilnost koncepcije kao i opšti izgled najnovije knjige D. Celmić. Ukratko, udžbenik D. Celmić zaslužuje pažnju svojim dobrim osobinama.

Znaci određenih novina u našoj udžbeničkoj literaturi vide se već u samom sadržaju udžbenika **A Course of Spoken English 2**. Uz uobičajene informacije o štivima u pojedinim lekcijama, jedinicama (units), kojih ima deset, autor daje listu jezičkih funkcija (Functions) pomoću kojih učenici treba da ovladaju i konkretnim nastavnim ciljevima (Goals). Na primer, u petoj jedinici, koja sadrži pet zasebnih tekstova, kao jezičke funkcije predviđa se traženje saveta, preporučivanje, odlučivanje i sugerisanje; cilj ove jedinice je upućivanje učenika u razne mogućnosti dalje obuke posle školovanja i izbor buduće profesije. Jedini nedostatak sadržaja koji je svojom formom i sadržajem nov za naše udžbenike stranih jezika (i ne samo za naše) jest taj što se ne daju brojevi stranica na kojima se nalaze pojedina štiva, a njih ima

dosta. No ovaj nedostatak se može lako ispraviti u sledećem izdanju.

Izbor štiva i njihova tematika su adekvatni znanju i interesovanju učenika; neki tekstovi uvode učenike u poznavanje zemalja engleskog jezičnog područja: Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije ili Australije; nisu zanezarene ni teme iz naše neposredne okoline, koje nalaže nastavni program, iako je to, po našem mišljenju, diskutabilno. Tekstovi su raznovrsni. Ima dijaloga i narativnih štiva, poezije, novinskih oglasa, čak i jedan recept za kuvanje. Dati su primeri raznih vrsta pisama, pa i jedno ljubavno pismo (napokon i to da se vidi u našim udžbenicima). Možda je mogla još i neka ljubavna pesma. Tekstovi su dovoljno dugački, ali nikad predugački, a jezik je, kako se i u naslovu kaže, govorni, mestimično sa slengom i izvesnim jezičkim lokalizmima. Ukratko, štiva su gotovo sva onakva kako nam se čini da bi trebalo da bude u savremeno koncipiranom udžbeniku: maksimalno raznovrsna, zanimljiva, različita po formi, dužini i predmetu.

Štiva su tako izabrana i data u svim jedinicama (units) da se neka mogu izostaviti bez veće štete za normalan dalji rad. Koji tekst, deo lekcije će se izostaviti odlučuje sâm nastavnik na osnovu lokalnih uslova nastave, odnosno zavisno od znanja učenika i drugih činilaca. To je takođe odlika savremenih udžbenika: fleksibilnost, odnosno mogućnost koju autor udžbenika daje nastavniku pri odlučivanju šta će se »obraditi« a šta će se izostaviti. U današnjim složenim i raznolikim uslovima nastave ne može se više održati ideja krute koncepcije po kojoj se sve lekcije i svaki tekst obrađuju jedni za drugim. Ova vrsta fleksibilnosti, mogućnost adaptacije, odnosi se i na jezičke vežbe. Autor sugerise teme za diskusiju, za razgovor ili pismenu obradu, no to nije neminovni uslov za dalji rad. Teže vežbe mogu izvoditi samo oni učenici, ona odeljenja koja su to u stanju.

Nekoliko reči o jezičkim vežbama. Bez obzira na jezički stadijum učenja, jezičke vežbe imaju uvek izuzetno značajno mesto u nastavnom procesu, pa tako i u udžbeniku. D. Celmić čisto prihvata ovo načelo savremene metodike i u svome najnovijem udžbeniku obraća veliku pažnju kako broju, tako i vrsti jezičkih vežbi. Vežbe su raznovrsne i ima ih u dovoljnom broju;

naime onoliko koliko jedan udžbenik može da sadrži. Možda su uputstva za izradu mogla mestimično biti malo potpunija, tj. jasnija.

Nekoliko reči o elementima koncepcije udžbenika sa kojima se recenzent ne bi mogao složiti sa autorom udžbenika. Autor ne daje kumulativni rečnik na kraju udžbenika, kako je to uobičajeno. Pretpostavljamo da je rečnik izostao kao rezultat verovanja da učenici koji uče strani jezik šestu godinu treba da koriste veći rečnik od onog koji ide kao deo udžbenika. U tome ima logike, no ipak verujemo da bi kumulativni rečnik bio od pomoći učenicima. Valja imati na umu činjenicu da svi učenici nisu podjednako zainteresovani za učenje stranih jezika, da neki nemaju rečnik, da ima situacija kad će biti korisnije i brže da se određena reč potraži u samom udžbeniku. Štaviše, verujemo da bi u rečniku na kraju udžbenika trebalo uvrstiti i izvestan broj reči koje se ne javljaju prvi put u dotičnom udžbeniku, već su iz prethodne godine učenja.

Udžbenik takođe ne sadrži gramatičku građu datu bilo u zasebnom delu lekcije, bilo na kraju udžbenika. Budući da nismo detaljno upoznati sa gradivom obrađenim u toku prethodnih pet godina učenja, ne možemo da kažemo bilo šta o izboru i gradiranju gramatičke građe u ovom udžbeniku; naime, nismo mogli da utvrdimo šta predstavlja novo gradivo, a šta se eventualno sistematski ponavlja.

Verujemo da će udžbenik **A Course of Spoken English 2** doživeti nova izdanja i da će autor, pogotovo ako bi naše mišljenje našlo potvrdu i među nastavnicima koji se koriste ovim inače veoma dobrim udžbenikom, uneti dopunu u obliku kraćih rezimea nove gramatičke građe u svakoj lekciji, ili onda kad to bude smatrano za potrebno. Korisne bi bile i dopune nekih »gramatičkih partija« koje su već bile obrađene u ranijim razredima. Sugestija da se udžbenik dopuni gramatičkim objašnjenjima i primerima nadamo se da neće biti shvaćena kao želja pisca ovog prikaza da se u razredu »gramatizira«, već samo da se dá pregled novog gramatičkog gradiva, da se ono sistematiše i na formalni način i tako pruži pomoć kako nastavnicima, naročito mladima, tako i učenicima.

U prikazima udžbenika stranih jezika ilustracije i tehnički izgled udžbenika

obično se zanemaruju. Imajući na umu važnost pomenutih vidova udžbenika, reći ćemo i nekoliko reči o tome.

Za razliku od mnogih sličnih udžbenika, ovaj koji prikazujemo izvanredno je ilustrovan. Ilustracije, fotografije, crteži, mape itd. uvek su funkcionalni, ilustruju i dopunjuju tekst uz koji idu, pružaju dopunsku informaciju o zemlji čiji jezik se predaje. Ilustracije su, dakle, raznovrsne i adekvatne uzrastu učenika i njihovom interesovanju. Njihove veličine i raspored u knjizi, odnos sa tekstom uz koji idu — sve je to dato odmereno i smišljeno. Ukratko, ili je postojala odlična saradnja pisca udžbenika, ilustratora i tehničkog urednika ili ovi poslednji poznaju problematiku nastave stranih jezika znatno bolje od mnogih drugih koji kod nas obavljaju poslove ilustriranja i pripremanja udžbenika za štampu.

Pregledavajući udžbenik **A Course of Spoken English 2** Darinke Celmić, neizbežno nam se nameću određena poređenja sa sličnim udžbenicima pisanim kod nas, a i sa nekim izvan naše zemlje. Ta poređenja idu u prilog autora čiju knjigu preporučujemo našim nastavnicima. U stvari, imajući na umu sadržaj štiva i njihovu raznovrsnost, izbor i opštu koncepciju jezičkih vežbi, možemo slobodno reći da se ovaj udžbenik može koristiti i izvan redovne, školske nastave.

Prema najnovijim uredbama o upotrebi udžbenika u osnovnom školama i školama usmerenog obrazovanja, svaki udžbenik mora biti odobren za upotrebu od nadležnog republičkog sekretarijata. Udžbenik D. Celmić ima sve uslove da bude »odobren za upotrebu« i u drugim republikama, pa se možemo nadati da će dobiti potrebna odobrenja za primenu u nastavi i izvan SR Hrvatske. U nedavnoj prošlosti udžbenici engleskog jezika »zagrebačkih autora« (a više tih udžbenika bilo je poznato van granica SRH), koristili su se u velikom stepenu i u drugim republikama, a ne samo u Hrvatskoj. Nadamo se da će to biti i sa ovim udžbenikom D. Celmić. Mi ga, svakako, preporučujemo svim zainteresovanim koji traže pogodan nastavni materijal za nastavu engleskog jezika posle šeste godine učenja.

Naum Dimitrijević

Kronika

STATUT

DRUŠTVA ZA PRIMIENJENU LINGVISTIKU SR HRVATSKE

I. Opće odredbe

Član 1.

Društvo za primijenjenu lingvistiku (u daljem tekstu: Društvo) stručno je i znanstveno udruženje.

Član 2.

Društvo je sastavni dio jedinstvenog fronta svih organiziranih socijalističkih snaga u Socijalističkom savezu radnog naroda Hrvatske, na čelu sa Savezom komunista Hrvatske, u kojem pridonosi:

— da primijenjena lingvistika bude društveno angažirana znanstvena disciplina;

— zalaže se za otvorenost u znanstvenom radu i bori se protiv monopolizacije znanstvenih istraživanja;

— pronalazi takve organizacijske oblike aktivnosti koji unapređuju naše samoupravno federativno uređenje;

— unapređuje odnose među narodima i narodnostima u višejezičnim sredinama SR Hrvatske;

— u SSRN Hrvatske Društvo usklađuje i afirmira interese svoga članstva i dogovara se o zajedničkim društvenim akcijama, učestvuje u izgrađivanju i provođenju programa jedinstvene političke akcije utvrđene u SSRN Hrvatske te svojim samostalnim, kao i objedinjenim djelovanjem i dogovorima u SSRN ostvaruje svoju društvenu ulogu i Statutom utvrđene zadatke, pridonosi socijalističkom samoupravnom razvoju društvene zajednice.

Član 3.

Društvo se udružuje u Savez društava za primijenjenu lingvistiku Jugoslavije radi ostvarivanja zajedničkih interesa, programa i akcija. Društvo preuzima dio obaveza Saveza za ostvarivanje zajednički utvrđenih zadataka u SFR Jugoslaviji.

Član 4.

Društvo surađuje s društvima za primijenjenu lingvistiku ostalih republika i autonomnih pokrajina u zajedničkim i dogovorenim programima i akcijama, u svrhu produbljivanja ravnopravnosti, bratstva i jedinstva naroda i narodnosti, jačanja duha zajedništva, međusobne razmjene iskustava u oblasti istraživanja primijenjene lingvistike i njihove primjene u društvenoj praksi.

Član 5.

Kao samoupravna organizacija radi ostvarivanja svojih zadataka, Društvo i njegovi organi konstituiraju se na delegatskom principu.

Član 6.

Društvo je pravna osoba. Društvo zastupaju predsjednik ili potpredsjednik, odnosno odlukom skupštine ili predsjedništva delegirani članovi.

Član 7.

Sjedište Društva je u Zagrebu.

Član 8.

Društvo ima okrugao pečat, na kojem piše: DRUŠTVO ZA PRIMIJENJENU LINGVISTIKU SR HRVATSKE, ZAGREB.

II. Zadaci Društva

Član 9.

Zadaci Društva jesu:

— organiziranje i okupljanje svih onih koji se bave problemima iz oblasti primijenjene lingvistike;

— koordiniranje stručnog i znanstvenog rada članova Društva, naročito u onim oblastima gdje je neophodan timski rad većeg broja stručnjaka;

— organiziranje suradnje sa stručnim i znanstvenim institucijama (institutima, zavodima, fakultetima, školama, radničkim i narodnim sveučilištima) u zajedničkom rješavanju društvenih problema vezanih uz primjenu lingvističkih dostignuća;

— pružanje pomoći institucijama koje se bave problemima primijenjene lingvistike, davanje stručnih mišljenja i sugestija za napredak u toj oblasti;

— organiziranje suradnje s organizacijama istog karaktera u inozemstvu;

— organiziranje stručnih i znanstvenih skupova;

— pripremanje istupanja članova Društva na međunarodnim skupovima za primijenjenu lingvistiku (obavješta vanje članova, organiziranje istraživanja i priprema referata) u svrhu obavješta vanja međunarodne stručne i znanstvene javnosti o rezultatima istraživanja u SR Hrvatskoj;

— pružanje stručne pomoći institucijama koje organiziraju stručno i znanstveno usavršavanje nastavnika i suradnika;

— suradnja u izdavanju Biltena Saveza društava za primijenjenu lingvistiku SFR Jugoslavije radi šireg i stalnog informiranja članstva i šire javnosti o radu Društva i Saveza društava;

— izdavanje stručnih i znanstvenih publikacija te suradnja u izdavačkoj djelatnosti Saveza društava;

— razvijanje interesa za probleme primijenjene lingvistike, naročito među studentima jezičnih i njima srodnih humanističkih smjerova.

Član 10.

Radi izvršavanja svojih zadataka organi Društva surađuju s društveno-političkim organizacijama SR Hrvatske, s Hrvatskim filološkim društvom, kao i s ostalim srodnim stručnim i znanstvenim udruženjima.

III. Načela organiziranja i djelovanja

Član 11.

Društvo ostvaruje svoju aktivnost u sekcijama.

Sekcijom osniva skupština na prijedlog predsjedništva ili grupe članova Društva.

Svaka sekcija donosi svoj plan i program rada, koji je sastavni dio plana i programa rada Društva.

Sekcijom rukovodi voditelj, koji je istodobno i delegat u predsjedništvu.

Sekcije se bave istraživanjima na području razvoja materinjeg jezika, usvajanja stranih jezika, proučavanjem govora, istraživanjima na području jezika naroda i narodnosti u SRH i SFRJ te drugim istraživanjima i proučavanjima čiji se rezultati mogu primijeniti.

Član 12.

U osnovnim organima i oblicima djelovanja Društva primijenjuje se delegatski princip organiziranja, dogovaranja i odlučivanja.

Delegati mogu podnijeti ostavku ili biti opozvani. Bliže odredbe o izboru, radu delegata i njihovom opozivu utvrđuje posebnim odlukama skupština Društva.

Član 13.

Društvo za primijenjenu lingvistiku SR Hrvatske organizira se na teritoriju SR Hrvatske.

IV. Konstituiranje samoupravnih organa Društva

Član 14.

Samoupravni organi Društva jesu skupština, predsjedništvo i nadzorni odbor.

Član 15.

Skupštinu sačinjavaju svi članovi i studenti-članovi Društva.

Skupštine mogu biti redovne i izvanredne. Redovna skupština održava se jednom godišnje. Izvanredna skupština saziva se na zahtjev najmanje trećine članova Društva ili predsjedništva.

Član 16.

Skupštinu saziva i priprema predsjedništvo, koje je dužno najmanje tri dana prije održavanja skupštine obavijestiti članove o njezinu sazivu i dnevnom redu.

Član 17.

Skupštinu otvara predsjednik Društva. Skupština bira nadzorno predsjedništvo i usvaja dnevni red.

Član 18.

Na skupštini se vodi zapisnik. Zapisničara i dva ovjervitelja zapisnika bira skupština za svaku sjednicu posebno.

Član 19.

Skupština donosi odluke o izvještajima, donosi Statut, rješava o prijedlozima za izmjene i dopune Statuta, odlučuje o visini članarine, rješava o prijedlozima i žalbama članova Društva, o načinu izbora i broju članova predsjedništva i nadzornog odbora, te rješava o svim ostalim pitanjima koje skupština stavlja na dnevni red za rješavanje.

Skupština bira rukovodstva sekcija.
Skupština bira delegate za skupštinu Saveza društava za primijenjenu lingvistik u SFRJ, imenuje delegate u organe SSRN Hrvatske i druge organe i organizacije, te predlaže delegate za učešće u organima i organizacijama na saveznom nivou.

Član 20.

Skupština odlučuje punovažno ako je prisutno više od polovine članova, a odluke donosi većinom glasova prisutnih.

Član 21.

Predsjedništvo i predsjednika Društva bira skupština.

Mandat članova predsjedništva traje dvije godine. Član može biti biran u predsjedništvo najviše dva puta zaredom.

Član 22.

Predsjedništvo se sastoji od predsjednika, dva potpredsjednika, dva tajnika, dva blagajnika, delegata četiri makroregije SR Hrvatske i delegata sekcija Društva.

Član 23.

Predsjedništvo ima slijedeća prava i obaveze:

- donosi opće akte Društva koji nisu u nadležnosti skupštine;
- provodi odluke, smjernice i programsku platformu koju utvrdi skupština;
- priprema i saziva skupštinu;
- imenuje komisije;
- predlaže delegate za učestvovanje u društvenim organima i organizacijama;
- prati izvršavanje planova i programa;
- vodi brigu o obavještavanju članstva;
- brine se o zakonitosti rada;
- priprema izvještaje i podnosi ih skupštini;
- obavlja i druge poslove koji proizlaze iz djelatnosti Društva a nisu u nadležnosti skupštine.

Član 24.

Predsjedništvo radi u sjednicama. Ono rješava punovažno ako je prisutna većina članova, a odluke donosi većinom glasova od ukupnog broja članova predsjedništva.

Sjednice predsjedništva mogu se održavati i izvan sjedišta Društva.

V. Odgovornost samoupravnih organa

Član 25.

Samoupravni organi, izabrani delegati i funkcionari odgovaraju za svoj rad skupštini Društva.

Član 26.

Svaki član Društva, samoupravni organ i funkcionar odgovaraju za svoj rad osobno.

Svako je slobodan da na demokratski i samoupravni način iznese svoje mišljenje ili stav o radu samoupravnog organa u koji je izabran.

VI. Članstvo i materijalna sredstva

Član 27.

Članovi Društva mogu biti prosvjetni, znanstveni i kulturni radnici koji se bave stručnim i znanstvenim problemima primijenjene lingvistike. Članovi Društva mogu biti i studenti koji pokazuju interes za primijenjenu lingvistik. Oni imaju status studenta-člana, koji prestaje nakon završetka studija.

Članom Društva postaje onaj tko popuni prijavnicu, a po zaključku predsjedništva ispunjava uvjete ovog Statuta.

Član 28.

Članovi Društva dužni su u duhu ovog Statuta raditi na izvršavanju zadataka Društva, izvršavati odluke samoupravnih organa Društva i redovito plaćati članarinu.

Član 29.

Članovi Društva imaju pravo da biraju i da budu birani u samoupravne organe Društva i pravo punog učešća u radu Društva.

Član 30.

Članstvo u Društvu prestaje:
— podnošenjem pismene izjave o napuštanju Društva
— isključenjem.
Isključenje izriče skupština na prijedlog predsjedništva ili najmanje deset članova Društva. Do odluke o isključenju predsjedništvo može riješiti da se član suspendira.

Član 31.

Financijska sredstva Društva jesu:

- članarine
- prihodi od vlastite aktivnosti Društva
- sredstva koja namjenski osiguravaju samoupravne interesne zajednice za financiranje odgoja i obrazovanja i znanosti, te Odbor za koordinaciju nauke i tehnologije u SFRJ, kao i druge zainteresirane institucije i organizacije
- pokloni
- ostavštine.

VII. Prelazne i završne odredbe

Član 32.

Tumačenje odredaba ovog Statuta daje skupština Društva.

Član 33.

Društvo prestaje s radom ako to odluči skupština ili to pismeno zatraži 60% članova Društva. U slučaju prestanka rada Društva o njegovoj imovini odlučuje skupština.

Član 34.

Statut Društva za primijenjenu lingvistiku SR Hrvatske stupa na snagu danom donošenja.

Ovaj je Statut usvojen na konstituirajućoj skupštini održanoj 11. ožujka 1976. u Zagrebu.

PREDSJEDNIK DRUŠTVA:

Dr Mirjana Vilke, v. r.